



Europa-Kommissionen
Generaldirektoratet for Landbrug

EU-sektoren for olivenolie

Olivenolien er et mangesidigt produkt. I Middelhavslandene har den i generationer både været anset for at være sundhedsfremmende og indtaget en vigtig plads i kosten. Nu er olivenolien imidlertid blevet populær i hele Europa og i den øvrige del af verden på grund af sine ernæringsmæssige, sundhedsmæssige og organoleptiske egenskaber. EU er verdens største producent og tegner sig for 80 % af produktionen og 70 % af forbruget af olivenolie på verdensplan. Olivenolien har stor økonomisk betydning for mange regioner, og hjulpet på vej af oplysnings- og salgskampagner, der er finansieret af EU og fra anden side, øges forbruget til stadighed både i EU og i tredjelandene. Hovedmålet med EU's olivenoliepolitik er at fastholde og styrke EU's position på verdensmarkedet ved at fremme et produkt af høj kvalitet til fordel for producenter, forarbejdningsvirksomheder, salgslæddet og forbrugere.

1. EU er verdens største olivenolieproducent

Olivenproduktionen er vigtig for økonomien i landdistrikterne

Olivendyrkningen er udbredt i Middelhavsområdet, og den er vigtig for økonomien i landdistrikterne, for den lokale kulturarv og miljøet. I 2000 udgjorde de arealer, hvor der blev dyrket oliven i EU, ca. 5 163 000 ha⁽¹⁾ eller godt 4 % af landbrugsarealet, og heraf var 48 % beliggende i Spanien og 22,5 % i Italien. Der findes ca. 2,5 mio. producenter (svarende til ca. en tredjedel af alle landmænd i EU): 1 160 000 i Italien, 840 000 i Grækenland, 380 000 i Spanien og 130 000 i Portugal. Frankrig, som er den femtestørste producent, har et meget mindre antal producenter. Olivenproduktionen er den vigtigste kilde til beskæftigelse og den vigtigste økonomiske aktivitet i mange olivenproducerende regioner og har gennem århundreder sat sit præg på de lokale landskaber.

Tabel 1 viser udviklingen i den produktion, der er berettiget til EU-produktionsstøtte.

⁽¹⁾ Factsheet fra GD for Landbrug om en reform af olivenoliesektoren fra oktober 1998 – se http://europa.eu.int/comm/agriculture/publi/fact/olive/index_da.htm

Olivenoliesektoren i EU

Sektoren omfatter producenter, kooperativer, møller, raffineringsevirsomheder mv. og virksomheder i salgslæddet. Der kan skelnes mellem tre produktionstyper: traditionelle olivenlunde, ofte med gamle oliventræer, mere produktionsstyrede traditionelle olivenlunde, hvor der anvendes større input, og intensivt drevne, generelt nyere lunde, der anvender flere maskiner og anden teknologi, herunder til kunstvanding. Denne blanding af gammelt og nyt er årsagen til de forskellige bedriftsstørrelser, de forskellige ejerforhold og forarbejdningsstrukturer, man finder i EU. Der kan ligeledes være store forskelle på produktionssystemerne i de enkelte olivenproducerende regioner. Bedriftsstørrelsen er f.eks. gennemsnitligt kun på 1 ha i Italien, mens den i Spanien er 6 ha.

Olivenolie – produktet

EU anerkender flere forskellige typer olivenolie. De har hver især deres særlige kvaliteter og markedsværdi. EU har altid bestræbt sig på at opnå klare definitioner af de forskellige kategorier af olivenolie, således at forbrugerne kan være sikre på, hvad de køber, og producenterne kan opnå den fulde markedsværdi for deres kvalitetsprodukt. Den seneste EU-klassifikation træder i kraft den 1. november 2003.

EU og verdensmarkedet

EU's produktion er den største på verdensplan med 2 mio. tons, men også Tunesien, Tyrkiet (som ønsker at blive medlem af EU), Syrien og Marokko er vigtige producenter. De producerede således i produktionsåret 2000/2001 tilsammen 500 000 tons eller ca. 25 % af EU's produktion og 20 % af verdensproduktionen. Produktionen andre steder i verden er i sammenligning kun ubetydelig. Det forhold, at Unionen er selvforsynende, forhindrer den ikke i at handle med olivenolie. Importen fra de nævnte tredjelande var i produktionsåret 2000/2001 127 000 tons (hovedsagelig ikke-emballeret), mens EU's eksport nåede op på 290 000 tons. De vigtigste eksportmarkeder er USA, Japan, Canada og Australien. Olivenolien fra EU eksporteres normalt på flaske.

2. EU's olivenoliepolitik

Olivenoliepolitikken har udviklet sig over en lang årrække og fokuserer nu stærkt på at forbedre produktets kvalitet og på at tilskynde producenterne til at efterkomme forbrugernes ønsker. Budgettet for EU's olivenoliepolitik er på 2,3 mia. EUR pr. år.

Lidt historie

Politikken til fremme af olivenolieproduktionen i EU har ændret sig betydeligt, siden den første fælles markedsordning blev fastlagt i 1966 ⁽²⁾. På det tidspunkt var Italien i realiteten den eneste producent ud af Fællesskabets seks medlemslande. De første foranstaltninger tog sigte på at støtte markedsprisen for olivenolie, yde særlig støtte til producenterne (navnlig de små producenter) og på at øge forbruget af olivenolie. EU fastsatte grænser for de arealer, der var berettigede til støtte (maksimale garantimængder), og fastsatte minimumspriser. Der blev oprettet grænsebeskyttelse og offentlig og privat oplagring for at fjerne produktionsoverskud fra markedet, og der blev ydet eksportstøtte for at fremme afsætningen uden for EU.

Med tiltrædelsen af Grækenland (1981) og Portugal og Spanien (1986) blev EU fra at være nettoimportør nettoeksportør og den vigtigste aktør på verdensmarkedet for olivenolie. Det blev klart, at de regler, der var fastlagt i den oprindelige forordning, ikke længere var tilstrækkelige, hvorfor der blev gennemført ændringer i 1984 og senere i 1998 og 2001.

1998-reformen

Europa-Kommissionen gjorde i en rapport fra februar 1997 opmærksom på behovet for at reformere ordningen for olivenolie og fremlagde i den forbindelse tre mulige fremtidige alternativer. Rapporten pegede på en række problemer, der skulle tages op:

- manglen på pålidelige statistiske oplysninger i olivenoliesektoren. På trods af visse fremskridt i forbindelse med indsamlingen af oplysninger — om antallet af træer, olivenproduktionsarealet og metoder til vurdering af normaludbytter — var der behov for mere præcise oplysninger

- der havde i mange år været problemer med at sikre, at støtten nåede frem til producenterne, uden at der blev svindlet

- det var blevet stadig mere vanskeligt at føre kontrol med anvendelsen af den særlige støtteordning for producenter af mindre end 500 kg oliven pr. år. Produktionen i enkelte olivenlunde er ofte vanskelig at bestemme, eftersom producenterne kan beholde en stor del af lageret til eget brug. Dette gjorde det meget vanskeligt at beregne de enkelte producenters støtte.

Den første fase af reformerne blev gennemført i 1998 ⁽³⁾. Der var tale om en overgangsordning, der allerede omfattede flere vigtige justeringer (se tekstboks 1).

2001-reformen

Overgangsperioden, som oprindeligt var fra 1998 til udgangen af produktionsåret 2000/2001, blev i 2001 forlænget indtil udgangen af produktionsåret 2003/2004 ⁽⁴⁾. I løbet af denne periode foretager Europa-Kommissionen en yderligere grundig gennemgang af sektorens og markedets behov og tager herunder hensyn til erfaringerne fra overgangsordningens første år og manglen på præcise oplysninger om olivenproduktionen. Man har prioriteret en grundig gennemgang af kvalitetsrelaterede aspekter.

Gennemgangen af kvalitetsaspekterne mundede i 2000 ud i Europa-Kommissionens meddelelse om en kvalitetsstrategi for olie, som konkluderede, at:

- der nu produceres mere ekstra jomfruolie og mindre bomolie, til dels på grund af forbedrede udvindings-teknikker. Definitionerne af jomfruolie bør strammes op, således at forbrugerne sikres en bedre kvalitet
- manglen på klarhed omkring de forskellige typer olivenolie truer med at svække forbrugernes tillid til produktet. Dette påvirker de priser, producenterne og forarbejdningsvirksomhederne opnår. Der blev peget på flere foranstaltninger til forbedring af produktnormer og afsætning

⁽²⁾ Rådets forordning nr. 136/66/EØF af 22. september 1966 om oprettelse af en fælles markedsordning for fedtstoffer (EFT L 172 af 30.9.1966).

⁽³⁾ Rådets forordning (EF) nr. 1638/98 af 20. juli 1998 om ændring af forordning nr. 136/66/EØF (EFT L 210 af 28.7.1998).

⁽⁴⁾ Rådets forordning (EF) nr. 1513/2001 af 23. juli 2001 om ændring af forordning nr. 136/66/EØF og forordning (EF) nr. 1638/98 for så vidt angår forlængelse af støtteordningen og kvalitetsstrategien for olivenolie (EFT L 201 af 26.7.2001).

- medlemsstaterne bør finansiere kvalitetsfremmende programmer ved at tilbageholde en vis procentdel af produktionsstøtten.

Formålet er at gennemføre en gennemgribende reform af ordningen i 2004 under hensyntagen til resultaterne af denne yderligere analyse af sektoren og til erfaringerne fra overgangsordningen.

3. Den fremtidige markedsordning for olivenolie

Som det er tilfældet med andre reformer af den fælles landbrugspolitik, tager ændringerne sigte på at tilpasse sektoren til udviklingen og at gøre den mere konkurrencedygtig ved at opnå en bedre balance mellem udbud og efterspørgsel. Andre mål er at forbedre olivenoliens kvalitet, forenkle regler og at sikre mere effektiv kontrol.

Der er en risiko for produktionsoverskud, hvis der ikke gennemføres yderligere ændringer af politikken. Det skyldes, at der er en sket en forøgelse i antallet af træer og i produktiviteten, og at forbruget kun har været langsomt stigende.

Med 2001-reformen af markedsordningen blev det slået fast, at oliventræer og arealer, der pr. 1. november 2003 ikke er registreret under det geografiske informationssystem (G.I.S.), ikke er støtteberettigede.

G.I.S. anvendes til geografisk lokalisering ved samkøring af data fra dyrkningsregistre og andre kilder og digitale luftfotografier. Det kan anvendes til at kontrollere, om oplysningerne i dyrkningserklæringerne er korrekte og herved gøre det muligt at føre bedre kontrol med produktionsstøtte og at begrænse svindel. Det er planen, at G.I.S. i fremtiden skal være det vigtigste overvågnings- og kontrolinstrument.

4. Kvalitetsfremme

På grund af olivenolieprodukternes meget positive image, olivenproduktionens betydning i mange EU-medlemsstater og EU's dominerende position på verdensmarkedet for olivenolie er det vigtigste mål med den kommende politik for olivenolie at øge produktkvaliteten yderligere.

Ved iværksættelsen af overgangsordningen i 1998 blev der indført nye definitioner af olivenolie omfattende strengere kvalitetskrav, og man tog mere tidssvarende og effektive organoleptiske analysemetoder i brug. Disse definitioner blev præciseret yderligere i 2001 som led i den igangværende kampagne for at tilskynde producenterne til at fokusere på oliens kvalitet. Med de nugældende normer blev der fastsat en ny definition for olie af olivenpresserester og foretaget en klarere skelnen mellem denne type olie og jomfrubomolie. Der blev også vedtaget regler til forbedring af analysemetoderne med henblik på fastsættelse af produktkvaliteten og fastlæggelse af procedurer til oprettelse af bedømmelsespaneler ⁽⁵⁾.

Handelsnormer

Den nye forordning om handelsnormer for olivenolie ⁽⁶⁾ fastsætter normer for emballering, mærkning, præsentationsmåder og reklame i forbindelse med salg af olivenolie i EU, som giver forbrugerne visse garantier, og gør det muligt for producenterne at opnå større indtjening. Emballeringsreglerne begrænser emballagestørrelsen i detailhandelssektoren (herunder ved direkte salg) til 5 liter, hvilket fremmer kvaliteten, fordi en sådan emballage begrænser oxideringen og mindsker risikoen for svindel. En vigtig ny regel er, at olivenolie i beholdere til detailsalg skal være mærket med en tydelig angivelse af oliens kvalitet (se tekstboks 2).

Denne forordning gør det endvidere muligt for producenterne at markedsføre deres ekstra jomfruolie og jomfruolie med geografisk oprindelsesbetegnelse. Hertil kommer, at angivelser som f.eks. »første koldpresning« standardiseres, således at forbrugerne kan være sikre på, at produktet holder, hvad det lover.

Lidt mere om kvalitet

Kvaliteten er en helt central faktor, når det drejer sig om at øge forbrugernes tillid til olivenolien og forbruget heraf i EU og tredjelande. Olivenolien er kendt som et kvalitetsprodukt, og indførelsen af en EU-kvalitetsstrategi er derfor af stor betydning. Man opnår imidlertid

⁽⁵⁾ Kommissionens forordning (EF) nr. 796/2002 af 6. maj 2002 (EFT L 128 af 15.5.2002) om kendetegnene for olivenolie og olie af olivenpresserester og de i den forbindelse anvendte metoder og ændring af de supplerende bestemmelser i bilaget til Rådets forordning (EØF) nr. 2658/87 om told- og statistiknomenklaturen og den fælles toldtarif.

⁽⁶⁾ Kommissionens forordning (EF) nr. 1019/2002 af 13. juni 2002 (EFT L 155 af 14.6.2002) om handelsnormer for olivenolie.

ikke en høj kvalitet blot gennem lovgivning. Det kræver et engagement hos alle berørte parter, dvs. producenterne, møllerne, forarbejdningsevirkomhederne og salgssleddet. 2001-reformen giver i den sammenhæng medlemsstaterne mulighed for at fratække en begrænset del af markedsstøtten til fordel for brancheorganisationer, der driver aktiviteter på områder som markedsanalyser, fremme af miljøvenlig olivenolieproduktion, kvalitetsforbedring og sporbarhed (7).

Spiseoliven

Det er ikke alle oliven, der anvendes til fremstilling af olie. Mange anvendes også som spiseoliven. Under ordningen for olivenolie kan medlemsstaterne også yde støtte til producenter, der sælger deres produktion som spiseoliven. Spiseolivenene kan ligeledes være omfattet af EU-finansierede salgskampagner.

Olivenolie og miljøet

Visse typer olivenolieproduktion kan sættes i forbindelse med miljøproblemer som f.eks. jorderosion, overforbrug af vandressourcer og forurening gennem overdreven anvendelse af landbrugskemikalier. I store dele af EU udgør olivendyrkningen imidlertid et positivt bidrag til opretholdelsen af både naturværdier og

landskabsværdier. Man begynder med programmer til udvikling af landdistrikter og miljøvenlige landbrugsordninger at finde løsninger på miljøproblemerne, f.eks. ved at fremme bedre dyrkningsbetingelser og sygdomsbekæmpelse, bedre betingelser for høst, forarbejdning af oliven, oplagring af olie og bortskaffelse af affald. Det er også hensigten, at brancheorganisationerne skal gøre en indsats for at beskytte miljøet.

Promovering af EU's olivenolie

EU støtter oplysnings- og salgskampagner, der har til formål at øge forbruget af fødevarerprodukter både i EU og tredjelande. Nylige forordninger, der også anvendes på olivenolie, fastsætter regler for medlemsstaternes og sektorens deltagelse (8). Olivenolie og spiseoliven er berettiget til støtte af denne art. Der gennemføres også markedsundersøgelser med henblik på at udvide markedet for olivenolie. Producenterne deltager fuldt ud i denne indsats. Forsknings- og udviklingsarbejde vedrørende nye produkter og teknikker varetages med mange forskellige partnere, herunder EU's olivenoliesektor og Det Internationale Olivenolie-råd. EU har givet denne organisation til opgave at gennemføre salgskampagner i tredjelande.

(7) Kommissionens forordning (EF) nr. 1334/2002 af 23. juli 2002 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 1638/98 for så vidt angår aktivitetsprogrammer for erhvervsorganisationer inden for olivensektoren for produktionsårene 2002/03 og 2003/04.

(8) Rådets forordning (EF) nr. 2826/2000 af 19. december 2000 om oplysningskampagner og salgskampagner for landbrugsprodukter på det indre marked (EFT L 328 af 23.12.2002) og Kommissionens forordning (EF) 94/2002 af 18. januar 2002 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 2826/2000 (EFT L 17 af 19.1.2002).

Tekstboks 1. Overgangsordningen for olivenolie

De vigtigste ændringer, der i 1998 blev gennemført af 1966-forordningen, var følgende:

- reduktion af antallet af politiske instrumenter, hvilket gjorde produktionsstøtten til den vigtigste støtteforanstaltning
- produktionsstøtte til alle producenter i forhold til den mængde olie, de reelt producerer, i stedet for antallet af træer og et fast udbytte (som fastsat i ordningen for små producenter, der blev ophævet i 1998)
- EU's maksimale garantimængder af olivenolie er øget med 31,6 % fra 1,35 mio. tons til 1,78 mio. tons og fordelt på medlemsstaterne i form af nationale garantimængder. Produktionsstøtten er samtidigt reduceret med 142,2 EUR/t til 132,5 EUR/t
- offentlig oplagring (intervention) er erstattet med private oplagingskontrakter for at rette op på meget forstyrret marked
- oprettelse af geografisk informationssystem for oliventræer
- oliventræer plantet efter 1. maj 1998 berettiger ikke til markedsstøtte
- medlemsstaterne har fået mulighed for at yde støtte til producenter af spiseoliven inden for deres respektive nationale garantimængder
- afskaffelse af forbrugsstøtten.

Produktionsstøtte

Der ydes produktionsstøtte til 2,2 mio. af EU's 2,8 mio. registrerede olivenolieproducenter. Dette er finansiel set den vigtigste foranstaltning under ordningen for olivenolie. Støtten ydes udelukkende på grundlag af den reelt producerede mængde. En procentdel af denne støtte tilbageholdes til foranstaltninger til forbedring af den producerede olivenolies kvalitet og til producentorganisationernes drift. Visse af disse foranstaltninger iværksættes på nationalt plan.

Hvis produktionsbestemmelserne ikke overholdes — f.eks. hvis den mængde olie, der er berettiget til støtte, er mindre end den, producenterne har oplyst — skal medlemsstaterne træffe de nødvendige foranstaltninger for at sanktionere de berørte producenter eller producentorganisationer.

Maksimal garantimængde

Produktionsstøtten i hver medlemsstat er begrænset til en national garanteret mængde. I medlemsstater, hvor produktionen overstiger den nationale garantimængde, foretages der en forholdsmæssig reduktion af producentstøtten. Af den samlede maksimale garantimængde tegner Spanien sig for 42,8 %, Italien for 30,6 % og Grækenland for 23,6 %. Hvis produktionen i en medlemsstat er lavere end den nationale garantimængde, kan 20 % af den underskydende produktion anvendes til at udligne den overskydende produktion hos en anden medlemsstat, mens 80 % kan overføres til den nationale garantimængde for det kommende produktionsår. Dette er for at tage hensyn til store årlige udsving i olivenolieproduktionen.

Nationale garanterede mængder (tons) — inkl. olie af olivenpresserester

Spanien	Italien	Grækenland	Portugal	Frankrig	I alt
760 027	543 164	419 529	51 244	3 297	1 777 261

Tekstboks 2. Beskrivelse og definitioner af olivenolie og olie af olivenpresserester

Ekstra jomfruolie

olivenolie af bedste kvalitet, der er udvundet direkte af oliven og udelukkende ved mekaniske processer

Jomfruolie

olivenolie, der er udvundet direkte af oliven og udelukkende ved mekaniske processer

Olivenolie — bestående af raffineret olivenolie og jomfruolie

olie, der udelukkende indeholder raffineret olivenolie og olie udvundet direkte af oliven

Olie af olivenpresserester

olie, der udelukkende indeholder olie fremstillet ved behandling af det produkt, der er fremkommet efter udvinding af olivenolie, og olie udvundet direkte af oliven eller

olie, der udelukkende indeholder olie, fremstillet ved behandling af olivenpresserester, og olie udvundet direkte af oliven.

Til reguleringsformål anvendes en særskilt klassificering af olivenolier med præcise detaljer angående produktionsmetoder og væsentlige faktorer som syreindhold og lign. (jf. bilaget til Rådets forordning (EF) nr. 1513/2001 af 23. juli 2001 (EFT L 201 af 26.7.2001).

Tabel 1

Olivenolieproduktion, som der er ydet støtte til (*) (tons)

År	Italien	Spanien	Grækenland	Portugal	Frankrig	I alt
1989/1990	585 000	573 000	316 372	35 100	2 825	1 512 297
1990/1991	148 000	700 000	170 869	20 000	2 310	1 014 179
1991/1992	650 000	610 000	430 147	34 992	3 400	1 728 539
1992/1993	410 000	636 000	314 432	17 075	1 840	1 379 347
1993/1994	550 000	588 000	323 161	27 486	2 407	1 491 054
1994/1995	458 664	583 000	389 904	29 220	2 440	1 463 228
1995/1996	625 000	375 000	445 000	34 000	2 450	1 481 450
1996/1997	410 000	986 700	494 218	37 000	2 360	1 930 278
1997/1998	712 847	1 147 000	492 364	39 600	2 480	2 394 291
1998/1999	452 286	899 991	562 493	33 936	2 364	1 951 070
1999/2000	791 595	747 000	463 090	47 380	2 681	2 051 746
2000/2001	540 864	1 074 970	479 066	25 444	2 247	2 122 591

(*) Inkl. olie af olivenpresserester. Spiseoliven udtrykt som olivenolie inkluderet fra 1998/1999.



Europa-Kommissionen
Generaldirektorater for Landbrug

Ansvarelig for publikationen: Eugène Leguen de Lacroix, EK Generaldirektoratet for Landbrug.
Publikationens indhold forpligter ikke Europa-Kommissionen.
Yderligere information indhentes: Rue de la Loi 200, B-1049 Bruxelles — Kontor: L/130-4/148A.
Telefon: direkte linje (32-2) 295 32 40, omstilling (32-2) 299 11 11, Fax (32-2) 295 75 40.
Telex: COMEU B 21877. Internet: <http://europa.eu.int/comm/agriculture/index_nl.htm>
Trykt på genbrugspapir

Teksten er færdiggjort
i juni 2002

KF-44-02-084-DA-D